

ni imel pojma za lepoto, za umetnost, za starine, za vero — žalostni čas preteklega stoletja je ometal stare umotvore naših cerkva, in zdaj ne vemo, kje bi dobili denarja, da popravimo, kar ni izgubljeno za vselej. Lani (1900) se je odkrila druga taka podoba ob oboku pred prezbiterijem. Slika kaže sodnji dan, je dobro popravljena in sedaj zopet prelepko krasi cerkev. V prejšnjih letih so se

Tanzenberški spomenik v Gospe Sveti.

bile že izza ometa odkrile lepe slike pri vhodu v cerkev.

Znameniti so tudi še rimski spomeniki, ki so vzdani v cerkvene stene. Takoj pri vhodu vidimo na desni strani volkuljo z dvema dečkoma. To sta Romul in Rem, ustanovitelja Rima. Zraven je drug kamen, ki predstavlja genija žalosti z ugašajočo bakljo. Zunaj nad vhodom je plošča, ki kaže

dva parda, stoječa na zadnjih nogah zraven vaze, iz katere raste vinska trta, noseča grozdje, okoli katerega letajo ptice. Ta -le plošča je morala nekdanj stat na Bahovem oltarju. Na levi strani se vidi na steni moška podoba z vrčem in ženska s skrinjico za dragocenosti. Dalje spredaj se vidi na steni rimska biga, poštni voz, kojega vlečeta dva konja; spredaj sedi voznik, v kitem vozu je oseba s krogeljo v rokah. Na drugi plošči vidimo Ahileja, ki ima ob dvokolnici, v katero so vpreženi iskri konji, pripetega Hektorja. Pred vozom stoji podoba Viktorije, v ozadju pa vojak s ščitom.

Zelo zanimiv je „osmerokotnik“ (oktogonalni) zunaj cerkve. Ljudstvo ga imenuje „poganski tempelj“. Notranja okrogla stavba je iz romanske dobe. Okoli te stavbe so zgradili v XV. stoletju odprt hodnik.

Med osmerokotnikom in med cerkvijo stoji brhek gotičen stolpič, namenjen, da se hrani v njem ustanovljena lučca; steber je zavrt, a hram štirioglat. Pokrov je podoben čeladi in se konča v mlečku (Kreuzblume). Ob spodnjem robu hramovem so razne podobe, med njimi moški zgornji život, držeč trak z napisom „Erasmus Kapovn“. Imenovani Kapovn je bil vikarij v Št. Vidu in je napravil ustanovo za večno luč v tem stolpiču dne 21. oktobra 1497.

Kakor druge starine, opletla je ljudska domišljija tudi Gospo Sveto z raznimi bajkami.

O milostni podobi Matere Božje pravijo, da jo je prinesel s seboj iz Laške sv. Vojtêh (Adalbert). Ko je odpotoval na Prusko, je izročil podobo svojim prijateljem in jim naročil, naj jo nesó nazaj v Rekanato, če bi se mu podjetje ne posrečilo. To željo sta mu hotela izpolniti dva češka plemiča in sta šla l. 998. proti italijanski deželi s sveto podobo. Prenočevaje v Beljaku sta čula v spanju glas, ki jima je naročal, naj neseta svoj zaklad v Gospo Sveto ter ga razstavita tam v cerkvi. Ne meneč se za sanje, sta hotela zjutraj odpotovati, a konji niso šli naprej. Sedaj sta spoznala višjo voljo ter začela povpraševati po svetišču, ki jima je bilo napovedano po skrivnostnem glasu. Obrnila